

Remiss svar över Förslag till revidering av ramdirektivet för vatten 2000/60/EC, prioämnesdirektivet 2008/105/EC och grundvattendirektivet 2006/118/EC

Sammanfattning

Länsstyrelsen Skåne instämmer i stort i kommissionens förslag till revideringar av ramdirektivet för vatten samt dess två dotterdirektiv - prioämnesdirektivet och grundvattendirektivet.

Behovet av övervakning kommer att öka vilket leder till ökade kostnader. Principen om att förorenaren betalar gäller vilket kommer att påverka till exempel kommuner och verksamhetsutövare.

Sänkta gränsvärden för prioämnen kan påverka möjligheten för nya verksamheter att etablera sig och ändring av befintliga verksamheter kan försvåras om det finns risk för försämring eller äventyrande av miljökvalitetesnormer.

Förslaget till revidering bedöms inte ha nämnvärd påverkan på Länsstyrelsens arbete.

Länsstyrelsen hade gärna sett att listan över läkemedelsämnen i ovan direktiv harmoniseras med de som anges i Avloppsdirektivet. En ytterligare utveckling vore att lista alla förorenande ämnen i ett direktiv, förslagsvis ramdirektivet för vatten, och att övriga direktiv hänvisas dit.

Nedan följer specifika kommentarer utifrån Länsstyrelsen Skånes förutsättningar.

Prioämnesdirektivet

Uppdatering av listan över prioriterade ämnen i ytvatten (Annex V)

Länsstyrelsen Skåne ser positivt på uppdateringen av listan som innebär en utökning med 23 nya ämnen och två ämnesgrupper samt en uppdatering av gränsvärden för 16 redan utpekade prioriterade ämnen.

Av de nio föreslagna läkemedlen finns, för tre av dem, bedömningsgrunder i HVMFS 2019:25. De tre läkemedlen är 17-alfa-etinylöstradiol, 17-beta-östradiol och diklofenak som idag räknas som särskilda förorenade ämnen men i förslaget föreslås bli prioriterade ämnen vilket kommer att ge dem förstärkt status genom EU-gemensamma gränsvärden. De föreslagna gränsvärdena i prioämnesdirektivet innebär en skärpning jämfört med bedömningsgrunderna i HVMFS 2019:25. De redan låga gränsvärdena i nämnd föreskrift är utmaning då förekommande analysmetoder idag inte klarar av att detektera så låga nivåer. Inom miljöövervakningen detekteras sällan dessa ämnen i halter över detektionsnivå. Länsstyrelsen Skåne ser därför positivt på att kommissionen öppnar upp för att övervakning av t ex östrogeneffekter från hormonstörande ämnen ska kunna ske med effektbaserade metoder.

Generellt är övervakningen av läkemedel i vatten mycket begränsad och har främst utförts inom nationella screeningar. I Skåne har det däremot gjorts ett stort antal mätningar av läkemedelssubstanser, inom ramen för regional miljöövervakning, i utgående vatten samt nedströms avloppsreningsverk. Resultaten visar att Diklofenak har måttlig status enligt bedömningsgrunderna i HVMFS 2019:25 nedströms en handfull avloppsreningsverk. Det föreslagna skärpta gränsvärdet för Diklofenak i kombination med att fler vattenförekomster pekas ut (inom översynen av vattenförekomstindelningen) kommer troligen leda till att åtgärder för att minska utsläpp av Diklofenak/läkemedel behöver genomföras på ett stort antal avloppsreningsverk i landet. Läkemedelsrening kommer inte endast att behövas vid verk större än 100 000 anslutna personer utan även vid betydligt mindre avloppsreningsverk.

Synpunkter på några andra listade läkemedel:

- Carbamazepine: Persistent och har uppmätts i infiltrerat avloppsvatten med 1 års uppehållstid. Ej troligt att halter över föreslaget gränsvärde påträffas i recipient.

- Estrone – bra komplement till 17-alfa- etinylöstradiol och 17-beta--östradiol som sällan påträffas i recipient. Estrone påträffas oftare och kan förekomma i halter över föreslaget gränsvärde, i recipienter.
- Ibuprofen: Allmänt förekommande läkemedel som även kan vara relevant utsläpp från enskilda avlopp. Halter över föreslaget gränsvärde är troligen inte så vanliga.

Utöver de föreslagna läkemedlen i prioämneslistan har Länsstyrelsen Skåne lyft behovet av ytterligare bedömningsgrunder för särskilda förorenade ämnen som citalopram och oxazepam till Havs- och vattenmyndigheten.

Det föreslagna gränsvärdet för PFAS är satt som summan av PFOA ekvivalenter jämfört med det nuvarande gränsvärdet för endast PFOS. Detta förfaringsätt motsvarar det för dioxiner. Länsstyrelsen Skåne tycker det är bra att flera perfluorerade ämnen ingår i gränsvärdet och därmed bedömningen av kemisk status för ytvatten. Länsstyrelsen har däremot ingen uppfattning om skillnaden i utfallet.

Skåne är ett jordbruksintensivt län där i stort sett hela sydvästra delen av länet domineras av jordbruksmark. Trots detta har få vattenförekomster sänkt status med avseende på något bekämpningsmedel. Bekämpningsmedlen Diflufenikan och Imidaklopid har klassats till måttlig status i ett litet antal vattenförekomster. Det är därför positivt att flera nya bekämpningsmedel föreslås i den nya prioämneslistan, tolv bekämpningsmedel totalt. Av de föreslagna ämnena överskrider funna halter i ytvatten av deltametrin, esfenvalerat och tiaklopid ibland riktvärden som används inom den svenska nationella miljöövervakningen (Naturvårdsverket, 2022). De föreslagna gränsvärdena i Annex V är lägre än de svenska riktvärdena och en viss frekvens av överskridande kan därmed förväntas. Imidaklopid som hör till särskilda förorenande ämnen överskrider ibland sin bedömningsgrund 0,005 µg/l. Det nya föreslagna gränsvärdet i Annex V är 0,0068 µg/l., det vill säga i samma storleksklass. Imidaklopid är dock nu helt förbjudet och halter i vattenrecipienter väntas sjunka. Glyfosat är ett brett använt bekämpningsmedel som ofta hittas i vattendrag men funna halter överskrider inte gränsvärdet eftersom det är högt satt.

Länsstyrelsen ser mycket positivt på förslaget om ett gränsvärde för summahalt pesticider inklusive nedbrytningsprodukter. I jordbruksintensiva områden hittas ofta många olika bekämpningsmedel samtidigt i ytvatten men där varje enskild substans underskrider bedömningsgrunder/riktvärden. Med ett summagränsvärde blir det möjligt att utvärdera totalbelastningen av ytvatten, vilket också har betydelse då det kan förekomma samverkans effekter. Genom

summagränsvärdet 0,5 µg/l skulle betydligt flera ytvatten få sämre än god status, på ett sätt som bättre överensstämmer med påverkansbilden än vad som är fallet nu.

Bisfenol A hör idag till särskilda förorenande ämnen med en bedömningsgrund på 1,6 µg/l som årsmedelvärde för sötvatten i HVMFS 2019:25. Förslaget på gränsvärde i det nya prioämnesdirektivet är 0,000034 µg/l, det vill säga en rejäl sänkning. Länsstyrelsen känner till någon enstaka utsläppskälla till Bisfenol A, vars mottagande recipients status kan komma att sänkas till följd av ändringen.

Mekanism för automatiserad datarapportering som möjliggör snabbare och mer direkt tillgång till vattenkvalitetsdata på medlemsstatsnivå

Länsstyrelsen ser positivt på förslaget att övervakningsdata och status rapporteras åtminstone årligen till Europeiska miljöbyrån (EEA) genom ett automatiserat system. För att detta ska vara möjligt behöver systemet vara helt automatiserat, det vill säga, laboratorier som analyserar miljöprover skickar in data till nationell datavärd automatiskt och utan mellanhand. Om Sverige dessutom inför en lag som säger att all miljödata är offentlig och bör skickas in till nationell datavärd, genereras mer data som kan användas som underlag för klassificeringen av vattnen.

Förenklad lagstiftningsprocess för översyn av listan över prioriterade ämnen (delegerade akter) och ny central roll för Europeiska kemikaliemyndigheten

Länsstyrelsen ser positivt på förslaget om en förenklad lagstiftningsprocess för översyn av listan över prioriterade ämnen samt ny central roll för Europeiska kemikaliemyndigheten, genom delegerade akter, för att snabba på processen med att ta fram nya ämnen och gränsvärden för prioriterade ämnen. Arbetet med framtagande av ämnen och gränsvärden är rent vetenskapligt och borde vara frikopplad från de enskilda medlemsländernas veton. Förslaget som kommissionen beslutar, konsulteras med experter från alla medlemsländer som kan fånga upp behoven i respektive medlemsland. Stycke 27 sidan 25 i förslaget beskriver hur gedigen proceduren är vid delegerad akt.

Sammanfattningsvis anser Länsstyrelsen att Sverige inte förlorar sin suveräna möjlighet att påverka/delta genom att gå med på delegerad akt i detta sammanhang.

Särskilda förorenande ämnen samlas i en EU-gemensam databas och flyttas från ekologisk status till kemisk status

Länsstyrelsen ser positivt på förslaget om en gemensam databas för särskilda förorenande ämnen (SFÄ) och att bedömningen av SFÄ flyttas till kemisk status. Att samla alla länders SFÄ i en databas gör det möjligt att jämföra med olika länders gränsvärden samt att använda sig av andra länders gränsvärden för ämnen som inte finns upptagna på det egna landets lista. På sikt är alla länders SFÄ:n ett bra underlag för att föreslå nya prioriterade ämnen med EU gemensamma gränsvärden.

Att klassificera SFÄ:n under den kemiska statusen är bra eftersom bedömningen av miljögifterna sker samlat. Dagens system, där SFÄ:n klassas under ekologisk status, är pedagogiskt svårförmedlat. Det är bra att de två olika grupperna redovisas separat i vattendatabasen VISS men klassificeringen av de två grupperna av ämnen väger lika tungt tack vare Weserdomen.

Andra föreslagna ändringar

Länsstyrelsen ser positivt på förslaget om varningsklausul vid exceptionella omständigheter till följd av naturförhållanden eller force majeure, i synnerhet extrema översvämningar, långa perioder av torra eller större utsläpp.

Länsstyrelsen ser också positivt på förslaget om ändringar som rör bevakningslistan för ytvatten, att övervakningen anpassas så att det är möjligt att ta hänsyn till säsongvariationer av utsläpp och att bevakningslistan ska uppdateras vart tredje år i stället för vartannat år.

Länsstyrelsen ser även positivt på förslaget som öppnar upp för framtida listning av mikroplaster och förekomst av antimikrobiell resistens som prioriterade ämnen och därmed bedömningsgrund för kemisk status. Länsstyrelsen inser dock svårigheterna med att ta fram harmoniserade analysmetoder.

Länsstyrelsen ser positivt på förslaget som öppnar upp för att övervakning av östrogen effekt från hormonstörande ämnen ska kunna ske med effektbaserade metoder.

Grundvattendirektivet

Länsstyrelsen ser positivt på förslaget att bevakningslistan för grundvatten blir obligatorisk.

Länsstyrelsen tillstyrker att nya förorenande parametrar läggs till i Annex I om EU gemensamma normer.

Länsstyrelsen Skåne ser positivt på att fler perfluorerade ämnen för summa PFAS ingår i tröskelvärde och därmed bedömningen av kemisk grundvattenstatus.

Det föreslagna tröskelvärde för summa PFAS 24 på 4,4 ng/l innebär en sänkning jämfört med nuvarande riktvärde för PFAS 11 i grundvatten på 90 ng/l och de från Sveriges geologiska undersökning föreslagna tröskelvärden för PFAS 4 (4 ng/l) samt PFAS 21 (100 ng/l) som utgår från Livsmedelsverkets förslag för gränsvärden utifrån dricksvattendirektivet. Skåne har ett flertal grundvattenförekomster med PFAS som läcker från förorenade områden och som kommer att få otillfredsställande status när tröskelvärde sänks till 4,4 ng/l. Fungerande metoder för sanering av PFAS-föroreningar kommer att erfordras för att nå god kemisk status i alla grundvattenförekomster.

För läkemedlen carbamazepin och sulfatmetoxazol är det oklart i vilken omfattning de förekommer i skånska grundvattenförekomster. Under 2018 genomförde Länsstyrelsen Skåne en screening av läkemedel i grundvatten där carbamazepin uppmättes i en av sju provtagningsplatserna medan sulfametoxal inte detekterades på någon av provtagningsplatserna.

Länsstyrelsen välkomnar att icke-relevanta metaboliter till bekämpningsmedel inkluderas i Annex III och önskar bättre underlag för att bedöma de specifika metaboliternas skadliga effekter. Sedan 2021 ingår två icke-relevanta metaboliter desfenylkloridazon och N, N-dimetylsulfamid (DMS) i den regionala miljöövervakningen. Resultaten från miljöövervakningen visar att dessa två metaboliter hittas i flera av de skånska kommunala vattentäkterna i halter över 0,1 µg/l.

Att särskilja icke-relevanta metaboliter från övriga bekämpningsmedel, kan innebära att färre skånska grundvattenförekomster bedöms ha otillfredsställande kemisk status med avseende på icke-relevanta metaboliter, jämfört med om de får samma tröskelvärde som bekämpningsmedel. Detta beror i så fall på vilka tröskelvärden som sätts för ovan nämnda metaboliter.

Budgetära konsekvenser för Sverige

Utökning av fler ämnen och ämnesgrupper innebär att behovet ökar av mer övervakning, tillsyn och rådgivning samt åtgärder. Redan idag är gapet stort mellan faktisk och nödvändig övervakning och åtgärds genomförande.

Acceptansen hos förorenaren och samhället i stort för att förorenaren ska betala för övervakning och åtgärder är fortfarande låg. Varje statlig myndighet och länsstyrelse ska i sina budgetunderlag begära nödvändig finansiering för sitt åtgärdsansvar. Kommuner behöver se över sina

finansieringsmöjligheter via kommunalskatt, tillsynsavgifter och VA-taxa för att täcka kostnader för avancerad rening vid reningsverk och andra kommunala åtgärder.

Jordbruksverket behöver ta fram en ambitiöst plan om hållbar användning av växtskydd som en del av genomförandet av direktivet för hållbar växtskydd. Ett svagt genomförande av direktivet av medlemsstater har nu lett till att kommissionen har tvingats ta fram en föreskrift om säkert växtskydd vilket har direkt rättsverkan. Åtgärderna behöver leda till en minskad användning av växtskyddsmedel vilket är själva målet med direktivet och snart föreskriften.

Ändringen av hur PFAS ska mätas kan leda till ökade kostnader för provtagning då metoden inte överensstämmer med gängse sätt. Olika lagstiftningar har olika sätt att mäta PFAS och med olika jämförvärden vilket försvårar jämförbarhet bakåt i tiden samt skapar förvirring för myndigheter och verksamhetsutövare då flera olika typer av analyser behöver genomföras.

Länsstyrelsen bedömer att de föreslagna förändringarna sammantaget får en begränsad påverkan på arbetsbelastningen för verksamheten.

Övrigt

Miljöövervakningen behöver hålla hög kvalitet så underlag för statusklassning ger tillförlitlig bedömning. Klassning av vattenförekomster får stora konsekvenser för både tillsyn och provning enligt miljöbalken med hänvisning till kravet på icke försämring av vattenmiljön (5 kapitlet 4§ miljöbalken). Möjligheten att etablera nya verksamheter eller ändra befintliga verksamheter kan försvåras om det finns risk för försämring eller äventyrande av miljökvalitetsnormer. Detta kan i sin tur leda till att verksamheter behåller äldre tillstånd som inte är ändamålsenliga ur miljösynpunkt eller att tillstånd för nyetablering av verksamheter, som på sikt kan leda till förbättringar i miljön, avslås.

Länsstyrelsen vill också framför att det i vissa fall kan vara svårt att få vattenprover analyserade med så låga rapporteringsgränser som krävs för att jämföra resultaten med miljökvalitetsnormer. Det gäller särskilt, men inte uteslutande, förorenade avloppsvatten. En konsekvens kan bli att möjligheten att bedriva en effektiv tillsyn påverkas.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av avdelningschef Olof Liungman med vattenhandläggare Charlotte Carlsson som föredragande. I handläggningen har Pardis Pirzadeh, Verena Danielsson (Vattenstrategiska enheten), Jessica Ewald (Enheten för förorenade områden och avfallstransporter) samt Hanna Modin (Miljötillsynsenheten) medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrifter.